

Psikolojik Sağlık ve Sapkın Boş Zaman Etkileşimi: Sanal Bahis ve Kumar Tutkunları Üzerine Bir İnceleme

The Relationship Between Psychological Health and Deviant Leisure: A Study of Online Gambling and Betting Players

*Levent Önal¹

¹ Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, levent.onal@atauni.edu.tr, 0000-0003-4453-1965

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sapkın boş zaman eğilimi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada verilerin toplanmasında tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören ve aktif sanal bahis ve kumar oyunlarına katılan bireyler oluştururken, çalışmanın örneklem grubunu ise aynı bölgede yer alan 49'u kadın, 63'ü erkek olmak üzere toplam 112 bireyden oluşmaktadır. Araştırmada kişisel bilgi formu, yetişkin sapkın boş zaman ölçeği ve genel sağlık anketi veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Sapkın boş zaman eğilimi ölçeği ve psikolojik sağlık sonuçlarına göre, kadın katılımcıların sapkın boş zaman eğiliminin ve psikolojik sağlık puanlarının erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte sapkın boş zaman eğilimi ile psikolojik sağlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bulgular neticesinde psikolojik sağlığın kötüleşmesinin, sapkın davranışlara ilgiyi artırabileceğini göstermektedir veya sapkın boş zaman eğilimlerinin artması psikolojik sağlığın tehlikeli durumlara yönelmesine neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sapkın boş zaman, psikolojik sağlık, sanal bahis, genç yetişkinler.

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between deviant leisure behavior and psychological well-being. The data for the research were collected through a survey method. The population of the study consists of individuals who are enrolled at Erzurum Atatürk University and actively participate in online betting and gambling activities. The sample group of the study is composed of a total of 112 individuals, 49 of whom are female and 63 are male, all residing in the same region. According to the results, it was observed that female participants had statistically significantly higher scores in both deviant leisure behavior and psychological well-being compared to male participants. Furthermore, a positive correlation was found between scores of deviant leisure behavior and psychological well-being. As a result, it can be concluded that a deterioration in psychological well-being may increase the interest in deviant behaviors or an increase in deviant leisure tendencies may lead to precarious psychological conditions.

Keywords: Deviant leisure behavior, psychological health, online betting, young adults.

GİRİŞ

Günümüzde, bireylerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve bu boş zaman aktivitelerinin psikolojik sağlık üzerindeki etkileri büyük bir ilgi konusu haline gelmiştir (Caldwell, 2005; Iso-Ahola ve Mannell, 2004; Kelly ve ark., 2020; Newman ve ark., 2014). Genel refah için boş zaman katılımının önemi, hem akademik araştırmalarda hem de sosyal tartışmalarda uzun zamandır birçok araştırmaya konu olmuştur (Chizari ve ark., 2020; Kim ve ark., 2021; Rusch ve ark., 2021). Boş zaman aktiviteleri, bireylerin yaşam kalitesini etkileyebilir ve psikolojik sağlıkla yakından ilişkilendirilebilir (Mansfield, 2021). Son yıllarda yapılan araştırmalar, boş zaman katılımının fiziksel sağlığın yanı sıra psikolojik sağlıkla da olumlu bir şekilde bağlantılı olduğunu göstermiştir (Caldwell, 2005).

Boş zaman etkinlikleri genel olarak zevk almak için yapılan iş dışı gönüllü faaliyetler olarak tanımlanabilir (Hills ve Argyle, 1998; Fancourt ve ark., 2021). Parker (2021), farklı bireylerin farklı boş zaman ihtiyaçlarına sahip olduğunu belirtmiştir. Yani, insanlar boş zaman aktivitelerini kendi özel ihtiyaçlarına göre seçerler ve bu ihtiyaçlar, ilgili ortam ve bağlamlara göre değişiklik gösterebilir. İnsanlar ayrıca yaşam döngülerinin neresinde olduklarına bağlı olarak farklı boş zaman seçimleri yapabilmektedirler (Kelly, 2019). Genellikle 18 ila 29 yaş arasındaki yaş aralığı olarak adlandırılan genç yetişkinlik, insanların yetişkin kimliğini oluşturma sürecinde olduğu ergenlik ile yetişkinlik arasındaki geçiş aşamasıdır (Arnett, 2000). Bu dönem, evden ayrılma, eğitim, kariyer seçimi ve yetişkin bir yaşam tarzı oluşturma gibi kapsamlı değişiklikler, seçimler ve fırsatların ele alınmasıyla karakterize edilmektedir (Schulenberg ve Schoon, 2012). Genç yetişkinlik döneminde yapılan seçimlerin yaşamın içerisinde yer alan boş zaman etkinlikleri üzerinde de doğrudan bir etkisi olabilmektedir (Hayes ve ark., 2019).

Hızla değişen ve teknoloji tarafından yönlendirilen dünyada, genç yetişkinlerin psikolojik sağlığı ile sanal bahis ve kumar oyunları arasındaki karmaşık ilişki giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Emond ve ark., 2022; Labrador ve Vallejo-Achón, 2020; Seal ve ark., 2022). Günümüzde bireyler boş zamanlarını değerlendirirken sanal bahis ve kumar oyunları gençler arasında hızla yaygınlaşan bir eğlence biçimi haline gelmiştir (Lindner ve ark., 2020). Bu oyunlar, gençler arasında sosyal etkileşimi artırabilir ve eğlenceli vakit geçirme fırsatları sunabilir. Ancak, bu oyunların, özellikle

Citation: Önal, L. (2023).
Psikolojik Sağlık ve Sapkın Boş Zaman Etkileşimi: Sanal Bahis ve Kumar Tutkunları Üzerine Bir İnceleme. Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi, 5 (2), 110-117.

Gönderme Tarihi/Received Date:
09.11.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:
21.12.2023

Yayınlanma Tarihi/Published Online:
30.12.2023

<https://doi.org/10.56639/jsar.1388588>

* Corresponding author:
levent.onal@atauni.edu.tr

genç yetişkinler için potansiyel olumsuz etkileri de vardır (Von Meduna ve ark., 2020). Kumarın yaygınlaşması ve sanal kumar oynama fırsatlarının artması, düzenli olarak kumar oynayan gençlerin sayısında her geçen gün artışa yol açmaktadır (Hollén ve ark., 2020). Ancak, bu artışın arkasındaki nedenlere odaklanmak da önemlidir. Bu noktada, kumarın neden bir boş zaman aktivitesine dönüştüğünü anlamak gereklidir. Teknolojinin etkisi ve erişim kolaylığı, bu oyunların yaygınlaşmasına katkıda bulunsa da, bu fenomenin temelinde yatan nedenlere odaklanmak, genel bir perspektif sunarak konuyu daha etkili bir şekilde ele alacaktır. Sanayileşmiş ülkelerdeki araştırmalar, kumarın yasadışı bir faaliyet olmasına rağmen, birçok ülkede genç yetişkinlerin diğer bireylere göre daha yüksek bir yaygınlık oranıyla kumar oynadığını göstermektedir (Petruzelka ve ark., 2020). Bunun nedeninin ise, kumar fırsatlarının giderek yaygınlaştığı ve akıllı telefon, internet gibi faktörlerle uzaktan kumar oynama biçimlerinin kumara erişimi önceki nesillere göre daha kolay hale getirdiği bir çağda büyümesi olarak belirtilmektedir (Emond ve Griffiths, 2020).

Genç yetişkinler, kişisel kimliklerini bulma sürecinde büyük kararlar almanın ve aynı anda çok sayıda sorumluluğu dengelemenin yoğunluğu ile doluyken, bu dönem, genç yetişkinlerin psikolojik sağlıkları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Goodwin ve ark., 2020). Özellikle, psikolojik sağlık, bireylerin genel yaşam kalitesini, duygusal refahlarını ve ruh hallerini kapsayan kapsamlı bir kavramdır (World Health Organization, 2021). Genç yetişkinlerin bu önemli dönemde psikolojik sağlıklarını nasıl korudukları ve geliştirdikleri, onların gelecekteki yaşamları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu dönemde gerçekleştirilen aktiviteler ve eylemler de günlük yaşamın ve geleceğin şekillenmesinde oldukça önemli olabilir (Gammon ve Ramshaw, 2021).

Bu çalışmanın temel amacı, sapkın boş zaman eğilimi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemektir. Özellikle, psikolojik sağlığı düşük olan bireylerin sapkın boş zaman eğilimlerinin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Bu hipotez, psikolojik sağlık ile sapkın boş zaman eğilimi arasındaki potansiyel ilişkiyi anlamaya yardımcı olacaktır.

Sapkın Boş Zaman Eğilimi: Sapkın boş zaman eğilimi terimi, bireylerin geleneksel toplumsal normlardan saparak veya beklenmedik aktivitelerde bulunma eğilimini ifade etmek için kullanılır (Bedir, Önal ve Stebbins, 2023). Bu tür eğilimler, genellikle toplumun kabul ettiği normlara veya etik kurallara aykırı olarak algılanır ve örnekleri, kumar, uyuşturucu madde kullanımı, kriminal davranışlar, aşırı alkol tüketimi gibi aktiviteleri içerebilir (Bedir ve ark., 2022). Sapkın boş zaman eğilimleri, bireylerin sosyal ilişkilerini, fiziksel sağlıklarını ve psikolojik durumlarını olumsuz etkileyebilir ve toplumda zararlı sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle, sapkın boş zaman eğilimlerinin incelenmesi ve anlaşılması, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önem taşır. Sapkın boş zaman eğilimleri, kişilerin yaşamlarında önemli bir yer edinme potansiyeli taşır ve bu aktivitelerle katılan bireyler genellikle çeşitli risklere maruz kalır (Bedir ve ark., 2022). Örneğin, kumar bağımlılığı, finansal zorluklar, aile sorunları ve hatta iş kaybına yol açabilir. Kriminal davranışlar, bireyleri yasal süreçlerin içine çekebilir ve bu da uzun vadeli sonuçlara neden olabilir.

Psikolojik sağlık açısından bakıldığında ise, sapkın boş zaman eğilimlerinin olumsuz etkileri oldukça çeşitli olabilir. Bu aktiviteler, kaygı, depresyon ve diğer psikolojik sorunların gelişme riskini artırabilir (Smith ve Raymen, 2018). Aynı zamanda, bu tür aktivitelerin, bireylerin duygusal refahlarını, özsaygılarını ve yaşam tatminini olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir (Collett, 2020; Stodolska ve ark., 2019).

Psikolojik Sağlık: Psikolojik sağlık, bireylerin yaşam kalitesini belirleyen önemli bir faktördür (Knowles ve ark., 2020). Bu kavram, bir kişinin duygusal, zihinsel ve sosyal iyi oluşunu ifade eder. Duygusal sağlık, bireyin duygusal tepkilerini düzenleme ve olumlu duygusal deneyimleri dengeleme yeteneğini içerir. Zihinsel sağlık, düşünme süreçleri, öğrenme yeteneği ve bilişsel işlevleri kapsar. Sosyal sağlık ise bireylerin ilişkiler kurma, toplumsal normlara uyum sağlama ve sosyal desteğe erişim yeteneklerini içerir (Mukhtar, 2020). Psikolojik sağlık, negatif sağlık göstergeleri içeren durumların yanı sıra pozitif sağlık göstergelerini de kapsar. Negatif sağlık göstergeleri, stres, anksiyete, depresyon gibi psikolojik sorunları ifade eder. Bu tür sorunlar, bireylerin duygusal dengeyi kaybetmelerine, zihinsel işlevlerinin etkilenmesine ve yaşamlarının olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir. Pozitif sağlık göstergeleri ise özsaygı, kişisel başarı, duygusal denge ve sosyal bağlantıları içerir (Dejonckheere ve ark., 2019). Bu sağlık göstergeleri, bireylerin yaşamdan daha fazla keyif almasına, yaşamlarını daha anlamlı kılmasına ve genel refahlarını artırmalarına yardımcı olabilir.

Psikolojik sağlık, bireylerin yaşamlarının pek çok yönünü etkiler (Dalton ve ark., 2020; Wang ve Geng, 2019). İyi bir psikolojik sağlık, işlevselliği artırır, olumlu ilişkiler kurmayı kolaylaştırır ve kişisel hedeflere ulaşma yeteneğini güçlendirir. Ayrıca, psikolojik sağlık, fiziksel sağlıkla da bağlantılıdır; iyi bir psikolojik sağlık, bağışıklık sistemi fonksiyonlarını artırabilir ve kronik hastalıkların riskini azaltabilir (Shaukat ve ark., 2020). Bununla birlikte, olumsuz psikolojik sağlık, fiziksel sağlığı olumsuz etkileyebilir ve genel yaşam kalitesini düşürebilir (Shamblaw ve ark., 2021).

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmada verilerin toplanmasında tarama yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu/zincir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Patton'a (2014) göre kartopu/zincir örnekleme, kişilere başka kimlerle görüşebileceği sorularak yeni bilgi yüklü durumlar elde edilmesini sağlayan bir yöntemdir.

Araştırma Grubu: Araştırmanın evrenini Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören ve aktif sanal bahis ve kumar oyunlarına katılan bireyler oluştururken, çalışmanın örneklem grubunu ise aynı bölgede yer alan 49'u kadın, 63'ü erkek olmak üzere toplam 112 bireyden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada kişisel bilgi formu, Yetişkin Sapkın Boş Zaman Eğilimi Ölçeği (YSBZEÖ) ve Genel Sağlık Anketi (GSA) veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, araştırmaya konu olan bireyler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmada inceleme konusu olan cinsiyet, yaş, gelir durumu ve bireylerin sanal kumar ve bahis aktivitelere katılım sıklığı gibi bağımsız değişkenleriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Yetişkin Sapkın Boş Zaman Eğilimi Ölçeği (YSBZEÖ): Bedir, Önal ve Stebbins (2023) tarafından geliştirilen ölçek 5 madde 5'li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçek tek boyutlu olup ölçekten alınabilecek minimum puan 5, maksimum puan 25'dir. Alınan yüksek puanlar bireylerin serbest zamanlarında toplumca uygun bulunmayan etkinliklere eğilim gösterdiğini işaret etmektedir. Yapılan ölçek geliştirme çalışmasında, araştırmacılar ölçeğin güvenilirlik kat sayısını .92 olarak tespit etmişlerdir.

Genel Sağlık Anketi (GSA): Genel Sağlık Anketi (GSA), genel psikopatoloji düzeyi saptamakta ve toplum taramalarında psikiyatrik vaka bulmakta kullanılmaktadır. David Goldberg (1978) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Kılıç (1996) tarafından yapılmıştır. Genel Sağlık Anketi toplamda 12 sorudan oluşmaktadır. Her soru son birkaç haftadaki belirtileri sorgular nitelikte ve dört şıktan oluşmaktadır. Bu dört sütun denek tarafından 0,1,2,3 olarak kodlanmaktadır. Toplam puanın hesaplanması için iki tip puanlama sistemi vardır: GSA tipi ve Likert tipi. Bu çalışmada likert tipi puanlama sistemi kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar ruhsal olarak değerlendirmeye ihtiyaç duyulan (psikolojik destek alması gereken) kişiler olarak kabul edilmiştir.

Etik Kurul İzni: Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Etik Kurulunun 02.10.2023 tarihli oturumunda alınan E-70400699-050.02.04-2300314060 sayılı, 2023/9 Fakülte Etik Kurulu Kararı ile adı geçen çalışmamızın yürütülmesinin etik kurallara uygun olduğu belirlenmiştir.

İstatistik Analizi: Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler, SPSS V.22 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığının kontrol edilmesi için Skewness ve Kurtosis (verilerin normallik dağılım durumu) değerleri ve Levene (varyansların eşitliği) testleri yapılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür (Büyüköztürk ve Çokluk-Bökeoğlu, 2008). Ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek için de Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analizlere göre Yetişkin Sapkın Boş Zaman Eğilimi Ölçeğinin güvenilirliği .90 olarak, Genel Sağlık Anketi güvenilirliği ise .91 olarak hesaplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiki yöntem olarak; betimsel istatistik, T-Testi ve Pearson korelasyon testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.01$ ve $p < 0,05$ olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcılara yönelik tanımlayıcı istatistikler

Cinsiyet	N	%
Kadın	49	43,8
Erkek	63	56,2
Yaş		
19	16	14,3
20	32	28,6
21	32	28,6
22	16	14,3
23	16	14,3
Gelir		
0-11.500TL	66	60,0
11.501TL ve üzeri	46	40,0
Sanal Oyunlara Katılım Sıklığı		
Hafta 1-2 Kez	32	28,6
Haftada 3 Kez ve üzeri	80	71,4

Tablo 1 incelendiğinde, cinsiyet dağılımı açısından 49 kadın ve 63 erkek katılımcı olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları 19 ile 23 arasında değişmektedir. Katılımcıların gelir dağılımı incelendiğinde, 0-11.500 Türk lirası arasındaki gelire sahip olan 66 kişi ve 11.501 Türk lirası ve üzerinde gelire sahip olan 46 kişi yer aldığı görülmektedir. Sanal bahis oyunlarına katılım sıklığına bakıldığında, haftada 1-2 kez katılanların 32 kişi ve haftada 3 kez ve üzerinde katılanların ise 80 kişi olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre Yetişkin Sapkın Boş Zaman Eğilimi Ölçeği ve Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının incelenmesi

		N	\bar{x}	ss	t	p
Sapkın Boş Zaman	Kadın	49	3,37	,88	2,48	,01*
	Erkek	63	2,87	1,14		
Psikolojik Sağlık	Kadın	49	2,72	,77	2,56	,01*
	Erkek	63	2,34	,87		

($p < 0.05$)

Katılımcıların sapkın boş zaman eğilimi ölçeği ve psikolojik sağlık ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Sapkın boş zaman eğiliminde kadınların ($\bar{x}=3.37$) erkeklere oranla ($\bar{x}=2.87$) daha fazla ortalamaya sahip oldukları görülmektedir ($p < 0.05$). Psikolojik sağlık açısından ise yine kadınların ($\bar{x}=2.72$) erkeklerden ($\bar{x}=2.34$) daha fazla ortalamaya sahip oldukları bulgulanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 2).

Tablo 3. Gelir durumuna göre Yetişkin Sapkın Boş Zaman Eğilimi Ölçeği ve Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının incelenmesi

		N	\bar{x}	ss	t	p
Sapkın Boş Zaman	0-11.500TL	66	3.20	1.01	1.28	.11
	11.501TL +	46	2.98	1.10		
Psikolojik Sağlık	0-11.500TL	66	2.54	.86	1.06	.09
	11.501TL +	46	2.47	.83		

$p > 0.05$

Katılımcıların sapkın boş zaman eğilimi ölçeği ve psikolojik sağlık ölçeğinden aldıkları puanların gelir durumu değişkenine göre karşılaştırılmasına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 4. Değişkenler arasında Pearson Korelasyonunun incelenmesi

	SBE	PS	\bar{X}	ss
SBE	1	.758**	3.09	1.06
PS		1	2.50	.84

(** $p \leq 01$) Not: (Sapkın Boş Zaman Eğilimi= SBE, Psikolojik Sağlık= PS)

Tablo 4 incelendiğinde, sapkın boş zaman eğilimi ölçeği ile psikolojik sağlık ölçekleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonucunda; sapkın boş zaman ile psikolojik sağlık arasında pozitif yönde ve güçlü düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($p \leq 0.01$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sapkın boş zaman ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada; istatistiksel analizler sonucunda, cinsiyet grupları arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Sapkın boş zaman eğilimi ölçeği sonuçlarına göre, kadın katılımcıların sapkın boş zaman aktivitelerine daha fazla katıldığı ve bu alandaki ortalama puanlarının erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, kadınların belirli sapkın davranışlara daha fazla yatkın olabileceğini veya bu tür aktivitelerle daha fazla ilgi gösterebileceğini düşündürmektedir. Bunun nedenleri arasında, toplumsal normlar ve cinsiyet rolleri, psikolojik ve duygusal faktörler, sosyal çevre ve eğitim düzeyi gibi faktörler göz önünde bulundurulabilir. Wang ve ark., (2021) çalışmalarında kadın ve erkekler arasında sapkın eğilimlerin istatistiksel olarak erkekler lehine olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada, Oguntayo ve ark., (2020) lisans öğrencileri arasında erkeklerin kadınlara oranla daha fazla sapkın eğilimlere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Boniface ve Bekom (2021) farklı kültürlerden bireylerin cinsellik, zorbalık-saldırı, uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımı gibi sapkın davranış konularında erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Buna göre cinsel eğilimlerde erkekler daha fazla puan ortalamalarına sahipken kadınların zorbalık-saldırı gibi konularda daha fazla eğilim gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Literatürdeki mevcut çalışmaların bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmemesinin temel nedeni, sapkın boş zaman eğilimlerinin sınırlılıkları arasında özellikle kadınların davranışları üzerindeki etkilerin eksikliği ve bu eğilimlerin kültürel değer yargılarındaki farklılaşmalardan kaynaklanabilir. Örneğin, kadın katılımcıların sapkın boş zaman eğilimleri konusundaki sınırlılıkları erkeklere oranla daha fazla tetikleyebilecek belirli kültürel faktörleri belirlemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulabilir. Türkiye geniş bir coğrafyada yer alan ve kültürel çeşitliliğe sahip bir ülke konumunda bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin farklı bölgelerinde kadınların sanal bahis oyunlarını tercih etmelerini etkileyen belirli kültürel miras veya faktörleri anlamak önemlidir. Örneğin, bölgesel gelenekler, aile dinamikleri, iş gücüne katılım gibi faktörler, kadınların bu tür eğlence aktivitelerine yönelik tercihlerini etkileyebilir. Håkansson ve Widinghoffun (2020) yaptığı bir çalışma, sanal kumar oynayan kadınların, erkeklere göre daha yüksek zihinsel sağlık sorunlarına sahip olduğunu ve aşırı borçluluğun kadınlarda daha yüksek olması kadınları sanal oyun tercihlerine yönlendiren nedenler olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca kadınların sanal bahis/kumar alışkanlıklarının cinsiyet temelli klinik değerlendirme ve tedavide özel bir ihtiyaç yaratabileceğini ve bu sorunun, psikolojik sıkıntı kadar ciddi - hatta muhtemelen daha ciddi - olabileceğini ifade etmişlerdir.

Psikolojik sağlık ölçeği sonuçlarına göre, kadın katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin erkek katılımcılara göre daha düşük olduğu, dolayısıyla kadınların duygusal ve zihinsel iyi oluşlarının erkeklere göre daha düşük olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet farklarına dayalı psikolojik sağlık sonuçları oldukça karmaşık bir konu olmasına rağmen bir takım sebepler sıralanabilir: toplumsal ve kültürel etkiler, stres, yaşam koşulları, iş dengesi ve yardım arama davranışları bunlar arasında gösterilebilir. Viertiö ve ark., (2021) çalışmalarında kadınların erkeklere oranla psikolojik sağlıklarının daha düşük seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Campbell, Bann ve Patalay (2021) farklı ülkelerden bireyler üzerinde yaptıkları araştırmalarda genellikle kadınların psikolojik sağlıklarının erkeklerden daha kötü olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuçlar çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Hanawi ve ark., (2020) yaptıkları çalışmada ise kadın ve erkekler arasında psikolojik sağlık açısından anlamlı bir farklılık olmadığını ifade etmişlerdir.

Sapkın boş zaman eğilimi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 4'den elde edilen sonuçlar, sapkın boş zaman eğilimi puanları ile psikolojik sağlık puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sapkın boş zaman ve psikolojik sağlık değişkenlerinin birbirini etkilediği veya birbirini tetiklediği bir bağlamda, psikolojik sağlığın daha kötü olduğu durumlarda bireylerin sapkın boş zaman aktivitelerine daha fazla eğilim gösterebileceğini işaret etmektedir. Yani, kişiler psikolojik sağlıkları kötü olduğunda, bu olumsuz duygusal veya zihinsel durum, sapkın davranışlara yönelmelerine neden olabilir. Bu durumda, iki değişken arasında bir etki ve tepki döngüsü olabilir. Psikolojik sağlık açısından risk altında olan bireylerin, sapkın boş zaman aktivitelerine yönelme olasılığının daha yüksek olabilir. Psikolojik sağlığın kötüleşmesinin, sapkın olarak nitelendirilebilecek aktivitelere ilgiyi artırabileceğini göstermektedir veya sapkın boş zaman eğilimlerinin artması psikolojik sağlığın tehlikeli durumlara yönelmesine neden olabilecektir. Bu bulgu, psikolojik sağlık sorunlarına sahip olan bireylerin sapkın davranışlara karşı risk altında olabileceğini ve bu bağlamda önleyici tedbirlerin alınmasının önemini vurgulamaktadır. Bu alandaki daha fazla araştırma, bu ilişkiyi daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Örneğin; Amin ve ark., (2020) COVID-19 döneminde yaptıkları çalışmada, bireylerin stres ve heyecan arama gibi faktörlerin etkisiyle sanal oyunlara yönlendiklerini ve bunu bir çıkış noktası olarak gördüklerini belirtmişlerdir. King ve ark., (2020) ise karantina ve bunu takip eden mesleki ve/veya eğitimsel kesintiler nedeniyle insanların boş zamanlarındaki genişleme sanal oyunlara yönlendirmelerine neden olduğunu ve neticesinde ise fiziksel ve psikolojik sağlığın olumsuz etkilenebileceğini ifade etmişlerdir. Hodgins ve Stevens (2021) ise sanal bahis/kumar oyunlarına katılımın göstergelerinde zihinsel sağlık sorunlarının oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Sapkın boş zaman eğilimi ölçeğinin literatüre yeni kazandırılmış olması benzer çalışmaların bulunması hususunda sınırlılıklar oluşturabilir. Ancak, sapkın davranış eğilimleri olarak ele aldığımızda, ahlaki normların dışında olan ve toplumsal mutabakatı zedeleyebilecek bazı davranışları ele alan daha önceki çalışmalardan destek almak mümkündür. Örneğin, Smith (2019) tarafından yürütülen bir çalışma, sapkın davranışların sosyal normlara aykırılığı ve etik sınırları zorlayıcı yönlerini inceleyerek, bu tür eğilimlerin toplumsal dinamiklere olan etkilerini ele almıştır. Benzer şekilde, Raymen ve Smith (2019) ahlaki normların dışında kalan davranışların sosyal ilişkiler üzerindeki olumsuz etkilerini gösteren önemli bulgular sunmuştur. Bu çalışmalar, sapkın davranışların incelenmesinde daha geniş bir bağlam sağlamakta ve sapkın boş zaman eğilimi ölçeği üzerindeki sınırlılıkları aşmak için önemli bir destek sunmaktadır.

Rozhnova ve ark., (2019) sapkın davranış, bir bireyin davranışlarının toplumsal ve ahlaki normlardan sapması olarak tanımlanan ve davranışında anormal derecede sapmış bir durumu ifade eden sosyo-psikolojik bir olgu olduğunu ve sapmaların sadece kişinin dışsal davranışlarında değil, aynı zamanda kişinin içsel düşünce ve duygusal süreçlerinde de görülebileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla sapkın davranış duygu durum bozukluklarıyla doğrudan ilişkili olabilmektedir. Bu durum psikolojik bir durumun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Alyana ve ark., (2023) bireylerdeki sapmaların kendileri için son derece önemli olan güvenlik ve şefkat ihtiyacının yoksunluğundan kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir. Bu durum, bireylerde meydana gelen psikolojik tahribatların neticesinde ortaya çıkabileceği düşünülmelidir. Umidjon ve Dilyora (2023), zihinsel gelişim eksikliği kişinin eylemlerinin sonuçlarını doğru bir şekilde tahmin edememesine neden olan düşünce bağımsızlığının eksikliği, yüksek derecede uyumluluk ve etkilenbilirlik, düşük zihinsel aktivite seviyeleri ve manevi ihtiyaçların kararsızlığı gibi özellikler bireyleri sapkın davranışlara itebileceğini belirtmişlerdir.

Öneriler: Gelecek Çalışmalar Açısından: Literatürde psikolojik sağlık ile sapkın boş zaman eğilimi arasındaki ilişkinin daha derinlemesine anlaşılması için, koruyucu faktörleri inceleyen çalışmalara odaklanılabilir. Bu faktörler, kişilerin sapkın davranışlardan kaçınmalarına veya bu tür davranışlara daha az yatkın olmalarına yardımcı olabilir.

Sapkın boş zaman eğilimi ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için uzun vadeli izleme çalışmaları yapılabilir. Bu tür çalışmalar, psikolojik sağlık ve sapkın boş zaman eğilimi arasındaki değişimleri zaman içinde izleyerek ilişkinin neden-sonuç ilişkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.

Gelecekteki araştırmalar, farklı yaş grupları ve popülasyonlar arasında bu ilişkinin nasıl değiştiğini inceleyebilir. Örneğin, çocuklar, genç yetişkinler ve yaşlılar arasında farklı sonuçlar olabilir.

Toplumsal Açısından: Toplumda psikolojik sağlık konusunda farkındalık yaratmak ve eğitim programları geliştirmek önemlidir. Eğitim programları bireylerin psikolojik sağlıklarını korumak ve geliştirmek için nasıl adımlar atmaları gerektiğini öğrenmelerine yardımcı olmakla birlikte ve sapkın davranışların oluşmasına engel olabilir.

Aileler, okullar ve toplumlar, gençlerin psikolojik sağlıklarını destekleyen güçlü destek sistemleri oluşturmalıdır. Gençlerin duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak ve sapkın davranışlara karşı koruyucu bir etki sağlayacak güçlü sosyal bağlar geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Sapkın boş zaman eğilimi gösteren bireyler için erken müdahale ve tedavi seçenekleri sağlamak önemlidir. Sağlık hizmeti sunucuları, bu tür davranışları olan bireylere daha fazla destek ve rehberlik sunabilir.

Çevre düzeni ve güvenliği, gençlerin sapkın davranışlara eğilimini etkileyebilir. Toplumsal düzeyde daha güvenli ve destekleyici bir çevre oluşturmak, sapkın davranışları önlemeye yardımcı olabilir.

Kaynaklar

- Alyana, S. I., Anwar, N., Mushtaq, R., & Saeed, R. (2023). Basic psychological need satisfaction, criminal behaviour and life satisfaction among adolescents in Pakistan. *Russian Law Journal*, 11(2). <https://www.russianlawjournal.org/index.php/journal/article/view/2964> adresinden edinilmiştir.
- Amin, K. P., Griffiths, M. D., & Dsouza, D. D. (2020). Online gaming during the COVID-19 pandemic in India: strategies for work-life balance. *International Journal of Mental Health And Addiction*, 20, 296–302. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00358-1>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469 - 480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Bedir, F., Önal, L., & Stebbins, R. (2023). Adult Deviant Leisure Tendency Scale (ADLTS)—scale development study. *World Leisure Journal*, VOL. 65, NO. 4, 605–616. <https://doi.org/10.1080/16078055.2023.2213686>
- Bedir, F., Önal, L., Turan, M., & Mizrak, O. (2022). Deviant leisure: why leisure is important for criminology (conceptual statement). *Lex Humana*, 14(2), 427-436. <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2285> adresinden edinilmiştir.
- Boniface, E. C., & Bekom, A. K. (2021). Understanding Students' deviant Behaviour Based On Gender In Federal Universities Of Southern Nigeria. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 18, (8), 4016-4025. <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/9635> adresinden edinilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., & Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2008). Discriminant function analysis: Concept and application. *Eurasian Journal of Educational Research*, 33, 73-92.
- Caldwell, L. L. (2005). Leisure and health: why is leisure therapeutic?. *British Journal of Guidance & Counselling*, 33(1), 7-26. <https://doi.org/10.1080/03069880412331335939>
- Campbell, O. L., Bann, D., & Patalay, P. (2021). The gender gap in adolescent mental health: a cross-national investigation of 566,829 adolescents across 73 countries. *SSM-Population Health*, 13, 100742. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100742>
- Chizari, H., Shooshtari, Sh., Duncan, K., & Menec, V. (2020). Examining the Effects of Participation in Leisure and Social Activities on General Health and Life Satisfaction of Older Canadian Adults With Disability. *Journal of Practice in Clinical Psychology*, 8(3), 217-232. <https://doi.org/10.32598/jpcp.8.3.10.713.1>
- Collett, M. J. (2020). Deviant Leisure Explores a Radical Criminological Framework to Examine Neo-Liberal Capitalism. Can Deviant Leisure Be Revisioned by Feminism to Include the Emerging 'Other'?. *International Journal of Social Sciences & Education Studies*, 7(3), 103-118. <https://doi.org/10.23918/ijsses.v7i3p103>
- Dalton, L., Rapa, E., & Stein, A. (2020). Protecting the psychological health of children through effective communication about COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 346-347. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30097-3](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30097-3)
- Dejonckheere, E., Mestdagh, M., Houben, M., Rutten, I., Sels, L., Kuppens, P., & Tuerlinckx, F. (2019). Complex affect dynamics add limited information to the prediction of psychological well-being. *Nature Human Behaviour*, 3(5), 478-491. <https://doi.org/10.1038/s41562-019-0555-0>
- Emond, A. M., & Griffiths, M. D. (2020). Gambling in children and adolescents. *British Medical Bulletin*, 136(1), 21-29. <https://doi.org/10.1093/bmb/ldaa027>
- Emond, A., Nairn, A., Collard, S., & Hollén, L. (2022). Gambling by young adults in the UK during COVID-19 lockdown. *Journal of Gambling Studies*, 38, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10029-y>
- Fancourt, D., Aughterson, H., Finn, S., Walker, E., & Steptoe, A. (2021). How leisure activities affect health: a narrative review and multi-level theoretical framework of mechanisms of action. *The Lancet Psychiatry*, 8(4), 329-339. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30384-9](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30384-9)
- Gammon, S., & Ramshaw, G. (2021). Distancing from the present: Nostalgia and leisure in lockdown. *Leisure Sciences*, 43(1-2), 131-137. <https://doi.org/10.1080/01490400.2020.1773993>
- Goldberg, D. P. (1978). General Health Questionnaire-12. *Australian Journal of Psychology*. <https://doi.org/10.1037/t00297-000>
- Goodwin, R. D., Weinberger, A. H., Kim, J. H., Wu, M., & Galea, S. (2020). Trends in anxiety among adults in the United States, 2008–2018: Rapid increases among young adults. *Journal of Psychiatric Research*, 130, 441-446. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2020.08.014>
- Håkansson, A., & Widinghoff, C. (2020). Gender differences in problem gamblers in an online gambling setting. *Psychology Research And Behavior Management*, 13, 681-691. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S248540>

- Hanawi, S. A., Saat, N. Z. M., Zulkafly, M., Hazlenah, H., Taibukahn, N. H., Yoganathan, D. Abdul Rahim, N. N. Mohd Bashid, N. A. A. Abdul Aziz, F. A. & Low, F. J. (2020). Impact of a Healthy Lifestyle on the Psychological Well-being of University Students. *International Journal of Pharmaceutical Research & Allied Sciences*, 9(2), 1-7.
- Hayes, G., Dowd, K. P., MacDonncha, C., & Donnelly, A. E. (2019). Tracking of physical activity and sedentary behavior from adolescence to young adulthood: a systematic literature review. *Journal of Adolescent Health*, 65(4), 446-454. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.03.013>
- Hills, P., & Argyle, M. (1998). Positive moods derived from leisure and their relation to happiness and personality. *Personality and Individual Differences*, 25(3), 523–535. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00082-8](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00082-8)
- Hodgins, D. C., & Stevens, R. M. (2021). The impact of COVID-19 on gambling and gambling disorder: emerging data. *Current Opinion in Psychiatry*, 34(4), 332-343. <https://doi.org/10.1097/YCO.0000000000000709>
- Hollén, L., Dörner, R., Griffiths, M. D., & Emond, A. (2020). Gambling in young adults aged 17–24 years: A population-based study. *Journal Of Gambling Studies*, 36(3), 747-766. <https://doi.org/10.1007/s10899-020-09948-z>
- Iso-Ahola, S. E., & Mannell, R. C. (2004). Leisure and health. In J. T. Haworth & A. J. Veal (Eds.), *Work and leisure* (pp. 184–199). Routledge.
- Kelly, C. M., Strauss, K., Arnold, J., & Stride, C. (2020). The relationship between leisure activities and psychological resources that support a sustainable career: The role of leisure seriousness and work-leisure similarity. *Journal of Vocational Behavior*, 117, 103-340. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2019.103340>
- Kelly, J. R. (2019). *Leisure identities and interactions*. Routledge.
- Kılıç, C. (1996). Genel sağlık anketi: Güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 7(1), 3-9.
- Kim, J., Kim, J., Han, A., & Nguyen, M. C. (2021). Leisure time physical activity, social support, health perception, and mental health among women with breast cancer. *Leisure Studies*, 40(3), 352- 362. <https://doi.org/10.1080/02614367.2020.1869290>
- King, D. L., Delfabbro, P. H., Billieux, J., & Potenza, M. N. (2020). Problematic online gaming and the COVID19 pandemic. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(2), 184-186. <https://doi.org/10.1556/2006.2020.00016>
- Knowles, S. R., Apputhurai, P., O'Brien, C. L., Ski, C. F., Thompson, D. R., & Castle, D. J. (2020). Exploring the relationships between illness perceptions, self-efficacy, coping strategies, psychological distress and quality of life in a cohort of adults with diabetes mellitus. *Psychology, Health & Medicine*, 25(2), 214-228. <https://doi.org/10.1080/13548506.2019.1695865>
- Labrador, F. J., & Vallejo-Achón, M. (2020). Prevalence and characteristics of sports betting in a population of young students in Madrid. *Journal Of Gambling Studies*, 36(1), 297-318. <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09863-y>
- Lindner, P., Forsström, D., Jonsson, J., Berman, A. H., & Carlbring, P. (2020). Transitioning between online gambling modalities and decrease in total gambling activity, but no indication of increase in problematic online gambling intensity during the first phase of the COVID-19 outbreak in Sweden: A time series forecast study. *Frontiers in Public Health*, 8, 554542. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.554542>
- Mansfield, L. (2021). Leisure and health—critical commentary. *Annals of Leisure Research*, 24(3), 283- 294. <https://doi.org/10.1080/11745398.2020.1767664>
- Mukhtar, S. (2020). Psychological health during the coronavirus disease 2019 pandemic outbreak. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), 512-516. <https://doi.org/10.1177/0020764020925>
- Newman, D. B., Tay, L., & Diener, E. (2014). Leisure and subjective well-being: A model of psychological mechanisms as mediating factors. *Journal of Happiness Studies*, 15, 555-578. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9435-x>
- Oguntayo, R., Ajao, P. O., Akintunde, K. A., Popoola, O. A., & Opayemi, A. S. (2020). Age, gender, socio-economic status, attitudes towards drug abuse as determinants of deviant behavior among undergraduate students. *European Review of Applied Sociology*, 13(21), 38-46. <https://doi.org/10.1515/eras-2020-0009>
- Parker, S. (2021). *The sociology of leisure*. Routledge.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. edt. M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Petruzelka, B., Vacek, J., Gavurova, B., Kubak, M., Gabrhelik, R., Rogalewicz, V., & Bartak, M. (2020). Interaction of socioeconomic status with risky internet use, gambling and substance use in adolescents from a structurally disadvantaged region in Central Europe. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(13), 4803. <https://doi.org/10.3390/ijerph17134803>
- Raymen, T., & Smith, O. (2019). Deviant Leisure: A Critical Criminological Perspective for the Twenty- First Century. *Critical Criminology*, 27, 115-130. <https://doi.org/10.1007/s10612-019-09435-x>
- Rozhnova, T. M., Rozhnova, K. S., Fadeyeva, S. A., Schurkova, N. Y., Litvishkov, V.M., Klimova, Y.M., & Ilinskaya, I. P. (2019). Deviant behavior of youth in the context of psychology and pedagogy. *International Journal Of Recent Technology And Engineering*, 8(4), 6725- 6729. <https://doi.org/10.35940/ijrte.D8631.118419>
- Rusch, L. M., Swede, H., Dugan, A. G., Cherniack, M. G., Barnes-Farrell, J., & Cavallari, J. M. (2021). Leisure-time physical activity and general health mitigate effects of job demands on nonrestorative sleep: CDC National Healthy Worksite Project. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 63(8), 665-672. <https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000002214>
- Schulenberg, J., & Schoon, I. (2012). The transition to adulthood across time and space: Overview of special section. *Longitudinal And Life Course Studies*, 3(2), 164-172. <https://doi.org/10.14301/llds.v3i2.194>

- Seal, E., Cardak, B. A., Nicholson, M., Donaldson, A., O'Halloran, P., Randle, E., & Staley, K. (2022). The gambling behaviour and attitudes to sports betting of sports fans. *Journal of Gambling Studies*, 38(4), 1371-1403. <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10101-7>
- Shamblaw, A. L., Rumas, R. L., & Best, M. W. (2021). Coping during the COVID-19 pandemic: Relations with mental health and quality of life. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 62(1), 92-100. <https://doi.org/10.1037/cap0000263>
- Shaukat, N., Ali, D. M., & Razzak, J. (2020). Physical and mental health impacts of COVID-19 on healthcare workers: a scoping review. *International Journal Of Emergency Medicine*, 13, 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12245-020-00299-5>
- Smith, D. H. (2019). A review of deviant nonprofit groups: Seeking method in their alleged 'madness-treason-immorality'. *Voluntaristics Review*, 3(5-6), 1-206. <https://doi.org/10.1163/24054933-12340026>
- Smith, O., & Raymen, T. (2018). Deviant leisure: A criminological perspective. *Theoretical Criminology*, 22(1), 63-82. <https://doi.org/10.1177/13624806166660>
- Stodolska, M., Berdychevsky, L., & Shinew, K. J. (2019). Gangs and deviant leisure. *Leisure Sciences*, 41(4), 278-293. <https://doi.org/10.1080/01490400.2017.1329040>
- Umidjon, Y., & Dilyora, A. (2023, March). Factors Influencing The Formation of Deviant Behavior In Adolescence. *International Conference on Advance Research in Humanities, Applied Sciences and Education*, New York, USA.
- Viertiö, S., Kiviruusu, O., Piirtola, M., Kaprio, J., Korhonen, T., Marttunen, M., & Suvisaari, J. (2021). Factors contributing to psychological distress in the working population, with a special reference to gender difference. *BMC Public Health*, 21, 1-17. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10560-y>
- Von Meduna, M., Steinmetz, F., Ante, L., Reynolds, J., & Fiedler, I. (2020). Loot boxes are gambling-like elements in video games with harmful potential: Results from a large-scale population survey. *Technology in Society*, 63, 101395. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101395>
- Wang, H., Wang, X., Geng, J., Zeng, P., Gu, X., & Lei, L. (2021). Does peer alienation accelerate cyber deviant behaviors of adolescents? The mediating role of core self-evaluation and the moderating role of parent-child relationship and gender. *Current Psychology*, 42, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01471-7>
- Wang, J., & Geng, L. (2019). Effects of socioeconomic status on physical and psychological health: lifestyle as a mediator. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(2), 281. <https://doi.org/10.3390/ijerph16020281>
- World Health Organization. (2021). WHO menu of cost-effective interventions for mental health. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/343074/9789240031081-eng.pdf;jsessionid=64480240031081-eng.pdf;jsessionid=64480240031081-eng.pdf;jsessionid=64480240031081-eng.pdf>